

Российский университет
дружбы народов

«Евразийский национальный
университет имени Л.Н.Гумилева»

Экономический факультет

Кафедра учет и анализа

ФГАОУ ВО «Российский
университет дружбы народов»

Экономический факультет

Кафедра бухгалтерского учета,
аудита и статистики

**«МЕЖДУНАРОДНЫЕ СТАНДАРТЫ УЧЕТА И АУДИТА:
ПРАКТИКА ПРИМЕНЕНИЯ В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВОЙ
ЭКОНОМИКИ»**

**Сборник статей Международной научно-практической
конференции 16 апреля 2021 г.**

Нурсултан

УДК 657(47+57)

ББК 65.053

П78

Рекомендовано к печати Ученым советом
Евразийского национального университета им. Л.Н. Гумилева

Рецензент – доктор экономических наук, профессор *Алиев М.К.*

Научные редакторы:

заведующая кафедрой учета и анализа ЕНУ им. Л.Н. Гумилева, кандидат экономических наук, ассоциированный профессор *Г.Д. Аманова*
PhD, и.о.доцент ЕНУ им. Л.Н.Гумилева, Жолаева М.А.
заведующая кафедрой бухгалтерского учета, аудита и статистики РУДН, кандидат экономических наук *М.В. Петровская*

П78 «Международные стандарты учета и аудита: практика применения в условиях цифровой экономики»: сборник статей Международной научно-практической конференции. Астана, 16 апреля 2021 г. – Нур-Султан: ЕНУ им Л.Н.Гумилева, 2021. – 256 с.

ISBN 978 601 337 121 4

Сборник статей научно-исследовательских работ студентов, магистрантов, докторантов, профессорско-преподавательского состава по итогам Международной научно-практической конференции 16 апреля 2021 г.

Предназначен для широкого круга читателей.

Электронная версия материалов сборника размещается на сайте www.enu.kz

Сборник научных статей участников конференции подготовлен по материалам, представленным в электронном виде. Ответственность за содержание материалов несут авторы статей.

© Коллектив авторов, 2021
© ЕНУ имени Л.Н.Гумилева, 2021

ISBN 978 601 337 121 4

Құрылыс қызметінің есебі мен аудитін нормативтік реттеу жүйесі

Алиев Акежан Серікұлы
магистрант 1-го курса «Учет и аудит»
Евразийского национального университета им. Л.Н. Гумилева
Казахстан

Аннотация. Қазақстанның экономикалық дамуының қазіргі кезеңінде құрылыс секторы әр түрлі нормативтік құқықтық актілермен реттелетін нарықтық қатынастардың қалыптасуының динамикалық үдерісімен сипатталады. Құрылыс индустриясының қатысушы ұйымдардың бухгалтерлік есебіне әсер ететін ерекше белгілері бар.

Мақалада Қазақстан Республикасындағы құрылыс секторының бухгалтерлік есебі мен аудитін реттеудің нормативтік-құқықтық базасын талдау негізінде қолданыстағы заңнамалық актілер мен ХҚЕС-ті ескере отырып, оларды жүйелеуге тырысады. Зерттелетін мәселелер құрылыстағы есеп және аудит саласындағы галамдық мәселелерді зерттейтін гуманитарлық мамандарды қызықтырады.

Ключевые слова: құрылыстағы есеп, ХҚЕС, нормативтік реттеу, бухгалтерлік есеп, аудит

System of regulatory regulation of accounting and audit of construction activities in the Republic of Kazakhstan

Aliyev Akezhan Serikuly
1st year master student "Accounting and Audit"
L.N. Gumilyov Eurasian National University
Kazakhstan

Annotation. At the present stage of the economic development of Kazakhstan, the construction sector is characterized by a dynamic process of the formation of market relations, regulated by a variety of regulatory legal acts. The construction industry has its own distinctive features that affect the accounting of the organizations involved.

In the article, based on the analysis of the regulatory framework for the regulation of accounting and audit of the construction sector in the Republic of Kazakhstan, an attempt is made to systematize them, taking into account the current legislative acts and IFRS. The issues under study will be of interest to humanitarian specialists studying global issues in the field of accounting and audit in construction.

Keywords: accounting in construction, IFRS, regulatory regulation, accounting, audit

Инвестициялық-құрылыс қызметі ұлттық экономиканың инновациялық даму жолына өту факторларының бірі болып табылады. Бұл қызметті реттеу құрылыс мердігерлігі шарттары бойынша міндеттемелерді ресімдеу және құрылыс жұмыстарының есебі мен оларды орындаумен байланысты шығындарды есепке алу тәртібін реттейтін нормативтік құқықтық құжаттар негізінде жүзеге асырылады.

Осыған байланысты, жалпы Қазақстандағы құрылыс өндірісін реттейтін нормативтік базаны құрылымдау, және әсіресе құрылыстағы бухгалтерлік есеп пен аудит жүргізу ерекше өзекті болып отыр.

Экономикалық қызметтің әртүрлі түрлеріндегі ұйымдарда бухгалтерлік есеп жүргізу кезінде ең алдымен жоғары заңдық күші бар заңнамалық актілердің талаптарын орындау қажет.

Құрылыс сияқты экономикалық қызметтің осы түріне қатысты осы заңдардың сипаттамалары және оларды қолдану аясы 1-кестеде көрсетілген (Қосымша Б).

Қазақстан Республикасындағы құрылыс саласын реттеудің нормативтік базасын талдау қазіргі уақытта республиканың нормативтік базасы екі жарым мыңнан астам бірлікті құрайтындығын көрсетеді. Оларға мыналар жатады [1]:

- Қазақстан Республикасының заңдары;
- техникалық регламенттер;
- құрылыс нормалары мен ережелері (ҚНЖЕ, ҚР ҚНЖЕ);
- ведомстволық құрылыс нормалары;
- стандарттар (МЕМСТ);
- баға белгілеу мен сметалар бойынша нормативтер (БНмБ, ҚР Е);
- мемлекетаралық нормативтер.

Нарықтың барлық субъектілері, соның ішінде құрылыс компаниялары үшін, бухгалтерлік есепті ұйымдастыруды мемлекеттік реттеудің өзегі «Бухгалтерлік есеп пен қаржылық есептілік туралы» Қазақстан Республикасының 2007 жылғы 28 ақпандағы № 234-ІІІ Заңы болып табылады.

Бұл заңның маңызды ерекшелігі - бұл барлық шаруашылық операцияларды жаппай және үздіксіз құжаттық есепке алу арқылы жүзеге асырылатын ақпаратты жинауға, тіркеуге және жалпылауға арналған әдіснамалық негіз жасайды. Заңға сәйкес бухгалтерлік есеп пен қаржылық есептіліктің негізгі міндеттері субъектіге, сондай-ақ басқа да мүдделі тұлғаларға оның шаруашылық қызметі туралы толық және сенімді ақпарат беру болып табылады. [2]

Халықаралық қаржылық есептіліктің стандарттарының (ХҚЕС) жұмыс істеуі тұрғысынан әр түрлі экономикалық қызмет түрлерінде, оның ішінде құрылыста, бухгалтерлік есепті жетілдіру ерекше маңызды. [3]

Экономикалық қызмет түрі ретінде құрылысқа қатысты осы деңгейдегі құжаттар мазмұнының сипаттамалары 2-кестеде келтірілген.

Кесте 2 - Құрылыстағы бухгалтерлік есепті реттейтін негізгі халықаралық қаржылық есептіліктің стандарттары

Стандарттың атауы және нөмірі	Стандарттың негізгі мазмұнының сипаттамасы
8-ші ХҚЕС (IAS) «Есеп саясаты, бухгалтерлік есеп бағалауларында болатын өзгерістер мен қателер»	Ұйымдардың, соның ішінде құрылыс ұйымдарының, есеп саясатын қалыптастыру (таңдау немесе әзірлеу) және ашып көрсету ережелерін белгілейді
1-ші ХҚЕС (IAS) «Қаржы есептілігін ұсыну»	Ұйымдардың, соның ішінде құрылыста, қаржылық есептілігін қалыптастыру құрамын, мазмұнын және әдістемелік негіздерін анықтайды
2-ші ХҚЕС (IAS) «Босалқылар»	Босалқыларды есепке алу және бағалау тәртібін анықтайды, оның ішінде құрылыс материалдары, шығындарды босалқыларға есептеу үшін қолданылатын өзіндік құн есептеу әдістері бар.
11-ші ХҚЕС (IAS) «Құрылыс жұмыстарына жасалған келісімшарттар»	Құрылыс мердігерлігі шарты бойынша мердігерлердің (қосалқы мердігерлердің) бухгалтерлік есебі кезінде кірістер, шығыстар және қаржылық нәтижелер туралы ақпарат беру тәртібі мен талаптарын көрсетеді.
16-ші ХҚЕС (IAS) «Негізгі құралдар есебі»	Негізгі құралдар объектілерінің олардың келіп түсу көзіне қарай шығындарын есепке алудың және бастапқы құнын қалыптастырудың, оның ішінде құрылыс кезінде, жалпы ережелерін реттейді.
18-ші ХҚЕС (IAS) «Табыс»	Олардың салаға тиістілігіне қарамастан коммерциялық ұйымдардың бухгалтерлік есебіндегі кірістерді құрудың негізгі тәсілдері бар
20-ші ХҚЕС (IAS) «Мемлекеттік субсидияларды есепке алу және мемлекеттік көмек туралы ақпаратты ашып көрсету»	Стандарт жылжымайтын мүлік объектілерін салу (сатып алу) үшін алынған субсидияларды көрсету үшін қолданылады.
21-ші ХҚЕС (IAS) «Валюталық бағам өзгерісінің әсері»	Стандарт құрылыс компаниясының шетелдік жеткізушілермен немесе тапсырыс берушілермен іскерлік байланысы бар немесе өзінің шетелдік жеке бөлімшелері болған жағдайда қолданылады.
Е с к е р т п е - [3] көз негізінде автор құрастырған	

Осылайша, құрылыс саласы оған қатысты ұйымдардағы бухгалтерлік есепке әсер ететін өзіндік ерекшеліктері бар. Объектілерді салуға ұзақ мерзімді келісімшарттардың болуы ХҚЕС сәйкес құрылыс ұйымдарындағы бухгалтерлік есептің негізгі ерекшеліктерінің бірі болып табылады. Сонымен қатар, келісімшарт бойынша шығындар мен табыстардың мөлшері осы келісімшарт бойынша міндеттемелерді орындау кезінде өзгеруі мүмкін. Дәл осы ерекшелік 11-ші ХҚЕС (IAS) «Құрылыс жұмыстарына жасалған келісімшарттар» стандартын «салалық» стандарт ретінде қолдануды анықтайды.

Құрылыс ұйымының сапа бақылау жүйесінің ажырамас бөлігі және ИСО 9001 маңызды талаптарының бірі құрылыстағы аудит болып табылады. [4]

Құрылыс саласында аудит жасау стратегиясы және оны ұйымдастыру қызметтің басқа салаларындағы аудиттен біршама ерекшеленеді. Бұл құрылыс жобаларының ерекшеліктеріне байланысты. Құрылыстағы аудит екі негізгі бағытты қамтиды: құрылыс ұйымының аудиті және құрылыс жобасының аудиті.

Құрылыс ұйымының аудиті құрылыс жобаларын сапасының белгіленген деңгейімен орындау мүмкіндігін қазіргі уақытта және болашақта бағалауға мүмкіндік береді. [4]

Құрылыс жобасының аудиті ұйымның белгілі бір жобаның мақсаттарына жету қабілетін бағалауға мүмкіндік береді.

Қалай болғанда да, құрылыстағы аудит, халық шаруашылығының кез-келген басқа саласындағы сияқты, Қазақстан Республикасының 1998 жылғы 20 қарашадағы «Аудиторлық қызмет туралы» № 304-І Заңымен, Халықаралық Аудит Стандарттары (ХАС) және ішкі шаруашылық стандарттармен, сондай-ақ жоғарыда аталған құрылыс қызметі және бухгалтерлік есеп саласындағы нормативтік актілер мен стандарттардың ережелерімен реттеледі.

Список литературы

1. «Об утверждении Концепции по реформированию нормативной базы строительной сферы Республики Казахстан» Постановление Правительства Республики Казахстан от 31 декабря 2013 года № 1509
2. ҚР «Бухгалтерлік есеп және қаржылық есеп беру туралы» Заң № 234-ІІІ 28.02.2007ж.
3. Абдикулова М.Р. «Учет в строительстве в соответствии с МСФО» //Вестник КазНПУ, 2011/ Алматы «Экономика»
4. Аудит в строительстве. –https://www.kpms.ru/Audit/Audit_construction.htm